

Dagrofa-koncernens kædeaftaler

Rådsmødet den 29. september 1999

1. Resumé

Dagrofa a/s indsendte den 26. juni 1998 anmeldelse af sine og datterselskabet Lekkerland a/s' aftaler med detailhandelskæderne Favør, Spar, Super Spar, Her & Nu og Kisa Service. Dagrofa har i den forbindelse anmodet om en erklæring om ikke-indgreb efter konkurrencelovens § 9, subsidiært en fritagelse efter § 8, stk. 1 for samtlige aftaler.

Endvidere har Dagrofa i forbindelse med sagsbehandlingen udleveret Favørkædens lagerhotelaftale, som er blevet behandlet sammen med de anmeldte aftaler. Denne aftale vil blive behandlet senere. Det samme gælder for Favør Konceptets punkt 6.2, som henviser til og kort beskriver lagerhotelaftalen.

Aftalerne er indbyrdes forskellige. Et fællestræk er, at samtlige aftaler indeholder bestemmelser om, at Dagrofa, henholdsvis Lekkerland skal være hovedleverandør for den enkelte købmand eller kioskejer. Alle aftalerne indeholder endvidere bestemmelser om fælles markedsføring og tilbudskampagner.

Derudover er der særlige bestemmelser, som kun fremgår i enkeltaftaler, for eksempel en særregel i Kisa Service-kontrakten om overholdelse af bestemte priser i kampagneperioder samt forbud mod etablering af konkurrerende virksomhed.

Gruppefritagelsen om kædesamarbejde i detailhandelen finder ikke anvendelse på aftalerne, men kan i vidt omfang anvendes som fortolkningsbidrag ved vurderingen af aftalerne.

2. Afgørelse

For samtlige aftaler meddeles det Dagrofa a/s, at de indeholder bestemmelser, der er omfattet af forbudet i konkurrencelovens § 6, stk. 1, og at der derfor ikke kan meddeles ikke-indgrebserklæring efter konkurrencelovens § 9.

Kontrakt for Kisa Service

Konkurrencerådet meddeler individuel fritagelse for aftalen efter konkurrencelovens § 8, stk. 1 med undtagelse af bestemmelsen om fastsatte tilbudspriser i punkt 9 samt bestemmelsen i punkt 12 om, at kontrakttager ikke må drivende konkurrerende virksomhed udenfor kæden. Konkurrencerådet finder ikke, at bestemmelserne kan fritages individuelt efter konkurrencelovens § 8, stk. 1, idet Rådet lægger vægt på, at bestemmelsen pålægger den enkelte kioskejer unødige begrænsninger til skade for forbrugeren. Da aftalen bestod ved konkurrencelovens ikrafttræden gives fritagelsen for en periode på 5 år fra den 1. januar 1998, det vil sige for perioden indtil den 31. december 2002, jf. konkurrencelovens §§ 8, stk. 3 og 27, stk. 4.

Dagrofa a/s påbydes, jf. konkurrencelovens § 16, stk. 1, nr. 1), at ophæve bestemmelsen om fastsatte tilbudspriser i punkt 9 samt bestemmelsen i punkt 12 om, at kontrakttager ikke samtidig må drive lignende eller konkurrerende virksomhed udenfor kæden.

Påbudet skal være efterkommet senest 3 måneder efter meddelelsen af denne afgørelse, det vil sige den 30. december 1999.

Favør Konceptet

Konkurrencerådet meddeler individuel fritagelse for aftalen efter konkurrencelovens § 8, stk. 1

med undtagelse af bestemmelsen i Favør Konceptets punkt 6.2. om leverandørbonus, som der ikke er taget stilling til. Bestemmelsen vil blive behandlet senere sammen med Favørs lagerhotelaftale. Da aftalen bestod ved konkurrencelovens ikrafttræden gives fritagelsen for en periode på 5 år fra den 1. januar 1998, det vil sige for perioden indtil den 31. december 2002, jf. konkurrencelovens §§ 8, stk. 3 og 27, stk. 4.

Aktionæroverenskomsten vedr. købmandskæderne Spar A/S og Super Spar A/S samt Her & Nu kædeaftalen

Aftalerne kan alle fritages individuelt efter konkurrencelovens § 8, stk. 1. Da aftalerne bestod ved konkurrencelovens ikrafttræden gives fritagelsen for en periode på 5 år fra den 1. januar 1998, det vil sige for perioden indtil den 31. december 2002, jf. konkurrencelovens §§ 8, stk. 3 og 27, stk. 4.

3. Sagsfremstilling

3.1 Dagrofa

Dagrofa a/s indsendte den 26. juni 1998 anmeldelse af sine og datterselskabet Lekkerland a/s' aftaler med detailhandelskæderne Favør, Spar, Super Spar, Her & Nu og Kisa Service.

Skandinavisk Tobakskompagni A/S ejer 55 % af Dagrofa. De øvrige ejere er KFI Erhvervsdrivende Fond, Carlsberg A/S og Den Danske Bank A/S.

Dagrofa-koncernens hovedaktivitet er at fungere som grossist på det danske dagligvaremarked. Moderselskabet, Dagrofa a/s, omfatter blandt andet Dagrofa Food Service, Frugt & Grøntdivisionen og Købmandsdivisionen. Moderselskabet indeholder endvidere en indkøbsafdeling, som er en fælles funktion for hele koncernen.

Andre aktiviteter er henlagt til datterselskaberne Dagrofa S/Engros A/S, Lekkerland A/S (hvoraf Dagrofa ejer 75 %), Nord Data A/S og Nord Data Detail A/S.

Dagrofa-koncernen havde i regnskabsåret 1996/97 en bruttoomsætning på knap 7,6 mia. kr.

3.2 Markedsafgrænsning

Alle de anmeldte aftaler vedrører aftaler mellem grossister og kæder i detailhandelen. Dette er dog ikke nødvendigvis ensbetydende med, at de berørte grossister og detailhandelskæder er aktive på det samme marked.

Spar, Super Spar og Favør, som alle får leverancer fra Dagrofa, er supermarkeder. Et supermarked defineres i den forbindelse som en butik med selvbetjening og fuldt fødevarsortiment¹.

På dette marked havde Dagrofa i 1995 10,5 % af omsætningen i grossistledet. I detailledet havde Spar og Super Spar i 1995 tilsammen 3,3 % og Favør 3,5 % af omsætningen.

Her & Nu- og Kisa Service-butikkerne er ikke omfattet af ovennævnte definition af supermarkeder. Det relevante marked for butikkerne må i stedet være markedet for kiosker og nærbutikker med en omsætning på under 10 mio. kr. årligt². Her & Nu-butikkerne havde i 1997 en andel på 1,2 % og Kisa-kæden en andel på 3 % af omsætningen på markedet for kiosker og nærbutikker.

Lekkerland, som leverer til både Her & Nu- og Kisa Service-butikkerne, var i 1997 hovedleverandør til 30,3 % af alle kiosker og nærbutikker på markedet. Dagrofa-ejede grossister (Sügro, Lekkerland og Dagrofa) havde i 1997 sammenlagt en markedsandel på 51,3 %, udregnet

efter antal af kiosker og nærbutikker eller 49,3 % udregnet efter omsætning på det pågældende marked.

Den samlede dagligvareomsætning i kolonial- og kiosksektoren var i 1997 ca. 103 mia. kr. Heraf udgjorde omsætningen på markedet for kiosker og nærbutikker lidt over 25 mia. kr., det vil sige ca. 24 %. Supermarkeder og varehuse havde i 1995 en samlet omsætning på 58,6 mia. kr., hvilket udgjorde ca. 60 % af den totale dagligvareomsætning i kolonial- og kiosksektoren.

3.3 De anmeldte aftaler

For samtlige anmeldte aftaler har Dagrofa anmodet om erklæring om ikke-indgreb i henhold til konkurrencelovens § 9, subsidiært om individuel fritagelse efter konkurrencelovens § 8, stk. 1.

For så vidt angår de enkelte kædeaftaler for Her & Nu og Kisa Service-butikkerne er aftaleparterne på den ene side Lekkerland og på den anden side den enkelte kioskejer og kædemedlem.

For så vidt angår Spar og Super Spar er aftalerne indgået mellem Dagrofa og den enkelte købmand og kædemedlem.

I Favør-kæden er konceptet fastsat af kæden, uden at Dagrofa er egentlig aftalepart.

Spar A/S:

Dagrofa har anmeldt aktionæroverenskomst af 14. august 1991 vedrørende Købmandskæden Spar A/S. Aktionæroverenskomsten er indgået mellem Dagrofa og hver enkelt Spar-købmand.

I aftalens punkt 3 forpligter den enkelte købmand sig til i videst muligt omfang at samhandle med samtlige divisioner og selskaber i Dagrofa-koncernen, som skal være købmandens hovedleverandør. Hovedleverandørkravet er ikke nærmere defineret til f.eks. at vedrøre bestemte varegrupper, mængder, procentdele eller lignende af omsætningen.

Den enkelte købmand forpligter sig desuden til aktivt at føre det sortiment og deltage i den markedsføring, der til enhver tid fastsættes for kæden, samt til i øvrigt at overholde de retningslinjer, som fastsættes af Spar-kæden. Markedsføringen forstås af Dagrofa, og tilrettelægges og gennemføres af Dagrofa og Spar-kæden i samråd.

Efter punkt 4 opnår den enkelte Spar-købmand ikke ved overenskomsten en eneret på et bestemt kundeområde. Bestyrelsen i Købmandskæden Spar A/S tager dog ved sin vurdering af ansøgninger om optagelse af nye forretninger i kæden hensyn til de lokale konkurrenceforhold, således at man opnår størst mulig synergi i kæden.

Hver af parterne kan opsige samarbejdet med 3 måneders varsel til udgangen af en kalendermåned, jf. punkt 10.

Super Spar A/S:

Dagrofa har anmeldt aktionæroverenskomst af 2. oktober 1996 vedrørende Købmandskæden Super Spar A/S. Aktionæroverenskomsten er indgået mellem Dagrofa og hver enkelt Super Spar-købmand.

Ved aftalens punkt 3 forpligter den enkelte købmand sig til i videst muligt omfang at samhandle med samtlige divisioner og selskaber i Dagrofa-koncernen, som skal være købmandens hovedleverandør. Hovedleverandørkravet er ikke nærmere defineret til f.eks. at vedrøre bestemte varegrupper, mængder, procentdele eller lignende af omsætningen.

Den enkelte købmand forpligter sig desuden til aktivt at føre det sortiment og deltage i den markedsføring, der til enhver tid fastsættes for kæden, samt til i øvrigt at overholde de retningslinjer, som fastsættes af Super Spar-kæden. Markedsføringen forestås af Dagrofa, og tilrettelægges og gennemføres af Dagrofa og Super Spar-kæden i samråd.

Efter punkt 4 opnår den enkelte Super Spar-købmand ikke ved overenskomsten en eneret på et bestemt kundeområde. Bestyrelsen i Købmandskæden Super Spar A/S tager dog ved sin vurdering af ansøgninger om optagelse af nye forretninger i kæden hensyn til de lokale konkurrenceforhold, således at man opnår størst mulig synergi i kæden.

Hver af parterne kan opsige samarbejdet med 3 måneders varsel til udgangen af en kalendermåned, jf. punkt 10.

Favør:

Dagrofa har anmeldt Favør Koncept for 1998. Favør-konceptet er en række retningslinjer, der er forhandlet i Favør-kædesamarbejdet, og som skal overholdes af hver enkelt Favør-købmand.

Den enkelte Favør-købmand har ikke krav nogen geografisk eksklusivitet, jf. punkt 3.1 . Ved godkendelse af nye Favør-butikker vil det dog blive tilstræbt, at det enkelte medlem sikres et passende geografisk område.

Som betingelse for at blive optaget i Favør-kæden skal supermarkedet være medlem af Dagrofa Friskvaretsjeneste, som er en intern kvalitetskontrol, jf. punkt 3.a).

Købmanden skal desuden overholde Favørs leverandør- og konceptaftaler, herunder blandt andet MD aftalen, Ferdinand, Frilandsgris samt aftalen om forskellige Favør-produkter. Endelig skal købmanden overholde lagerhotel-aftalerne samt være medlem af bestemte foreninger, punkt 3.

Hver Favør-købmand tilbydes en lagerhotelaftale, jf. punkt 6.2. Lagerhotelaftalen er ikke anmeldt sammen med Favør Konceptet men er tilsendt Konkurrencestyrelsen efterfølgende. Denne aftale vil blive behandlet senere. Det samme gælder derfor Favør Konceptets punkt 6.2., som henviser til og beskriver dele af lagerhotelaftalen.

Den fælles markedsføring er obligatorisk for den enkelte købmand, som også forpligtes til at føre de annoncerede varer, medmindre der særligt gives dispensation, jf. punkt 3.c) og punkt 5.

Det enkelte medlem kan melde sig ud af Favør med 6 måneders varsel til udgangen af et kalenderår, punkt 17.4.

Her & Nu:

Dagrofa har anmeldt Her & Nu kædesamarbejdsaftale. Samarbejdsaftalen er indgået mellem Lekkerland A/S og den enkelte kioskejer.

Af aftalen fremgår det, at Imgros (nu købt af Lekkerland) skal være butikkens hovedleverandør, s. 3.1. Hovedleverandørkravet er ikke nærmere defineret til f.eks. at vedrøre bestemte varegrupper, mængder, procentdele eller lignende af omsætningen.

Aftalen kan opsiges af begge parter med 3 måneders varsel, dog er aftalen uopsigelig fra begge parter det første år, s. 1.

Kisa Service:

Dagrofa har anmeldt Kontrakt for Kisa Service. Kontrakten er indgået mellem Lekkerland, Kisa

Service ApS og den enkelte kioskejer.

Af kontraktens punkt 2 fremgår det, at kioskejeren skal anvende Lekkerland som hovedleverandør med et nærmere defineret varesortiment som basis. Basisvaresortimentet fremgår af bilag til kontrakten samt af tillæg til kontrakten. Endvidere forpligter kioskejeren sig til at købe og gennemfakturere det totale sortiment, i det omfang det tilbydes af eller gennem Lekkerland, jf. aftalens punkt 11.

Efter aftalens punkt 9 skal den enkelte kiosk som udgangspunkt afgive bindende ordre på alle kampagnevarer, og de fastsatte priser skal overholdes i kampagneperioden. Kampagnevarerne må ikke erstattes med "substitutvarer". Den enkelte kiosk kan udbygge kampagnen med individuelle tilbud, som dog ikke må genere andre Kisa Servicebutikker og ikke konkurrere med andre tilbud i samme kampagne. Endelig bestemmer aftalen, at fastsatte tilbudspriser i en kampagne skal overholdes i kampagneperioden.

Kontrakten indeholder i punkt 12 desuden en konkurrenceklausul om, at kioskejeren ikke samtidig med kontraktsforholdet til Kisa Service må drive lignende eller konkurrerende virksomhed udenfor kæden.

Ingen af kædens butikker tildeles områdeeksklusivitet, men det er dog kædens hensigt gennem placeringen af den enkelte Kisa Servicekiosk at opnå en fornuftig dækning af markedet, jf. aftalens punkt 6.

Den enkelte kioskejer kan opsige samarbejdet med kæden med tre måneders varsel til udløbet af et kalenderår, jf. punkt 14.

4. Vurdering

4.1 Konkurrencelovens § 11, stk. 1

Eftersom bestemmelserne i Kontrakt for Kisa Service kun vedrører beskeden del af markedet for kiosker og nærbutikker, jf. ovenfor afsnit 3.2, synes det ikke nærliggende at betragte de pågældende kontraktens bestemmelser som et udtryk for misbrug af dominerende stilling.

Og da der er tale om aftaler, vil det være mest nærliggende at bedømme dem efter konkurrencelovens § 6, stk. 1.

4.2 Bagatelreglerne

Dagrofa-koncernen havde i regnskabsåret 1996/97 en omsætning på knap 7,6 mia. kr., jf. ovenfor under punkt. 3.1. De anmeldte aftaler er derfor ikke omfattet af bagatelreglerne i konkurrencelovens § 7, stk. 1, hvorfor aftalerne skal vurderes efter konkurrencelovens § 6, stk. 1.

4.3 Gruppefritagelse om kædesamarbejde i detailhandelen

Hvis en aftale er omfattet af en gruppefritagelse udstedt i medfør af konkurrencelovens § 10, vil aftalen være fritaget for forbudet i konkurrencelovens § 6, stk. 1, uden at det er nødvendigt at ansøge om individuel fritagelse efter konkurrencelovens § 8, stk. 1.

For at en aftale kan drage fordel af gruppefritagelsen er det en betingelse, at aftalen ikke indeholder bestemmelser, som er optaget på gruppefritagelsens såkaldte "sorte liste", samt at aftalen i øvrigt opfylder de omstændigheder som forudsættes for, at gruppefritagelsen kan finde anvendelse. Hvis enkelte af kravene ikke opfyldes, må der søges individuel fritagelse for aftalen efter konkurrencelovens § 8, stk. 1.

Gruppefritagelsen om kædesamarbejde i detailhandelen definerer i § 2, nr. 3) "kædesamarbejde" som aftaler mellem detailhandelsvirksomheder om samarbejde på vedvarende basis om nærmere bestemte opgaver under fælles navn eller anden fælles betegnelse. Samarbejdet kan ske gennem en virksomhed, hvori detailhandelsvirksomhederne har bestemmende indflydelse. Hvis samarbejdet inkluderer virksomheder, hvor andre end detailhandelsvirksomheder har bestemmende indflydelse, vil kædesamarbejdet ikke være omfattet af bekendtgørelsen.

Dagrofa/Lekkerland er direkte aftalepart i Spar, Super Spar, Her & Nu og Kisa Service-aftalerne. Favør Konceptet er fastsat af Favør-kæden selv uden at Dagrofa er egentlig aftalepart. Dagrofa er dog begunstiget i aftalen. Desuden er Dagrofa aftalepart i Favørs lagerhotelaftale.

Da alle de anmeldte samarbejdsaftaler inkluderer samarbejde med Dagrofa/Lekkerland, som detailhandelsvirksomhederne ikke har bestemmende indflydelse på, falder ingen af de anmeldte aftaler derfor indenfor anvendelsesområdet for bkg. nr. 1011 af 16. december 1997 om gruppefritagelse af aftaler mv. om kædesamarbejde i detailhandelen, jf. bekendtgørelsens § 2, nr. 3).

Baggrunden for ikke at medtage grossiststyrede detailhandelskæder eller kapitalkæder i gruppefritagelsesforordningen er hensynet til, at ejerne - her særligt Skandinavisk Tobakskompagni og Carlsberg - ikke skal kunne opnå nogen uforholdsmæssige fordele i detailhandelen gennem en gruppefritagelse.

Der er dog ingen grund til at antage, at Skandinavisk Tobakskompagni og Carlsberg har eller kan opnå særlige fordele i forhold til konkurrenterne gennem de anmeldte aftaler. Dagrofas ejere har ved de anmeldte aftaler ingen indflydelse på den enkelte detailhandelskædes eller købmands indkøbsmæssige dispositioner.

Selvom de anmeldte kæder er grossiststyrede, og gruppefritagelsen om kædesamarbejde i detailhandelen derfor ikke kan finde anvendelse på de anmeldte aftaler, minder de anmeldte aftaler så meget om de kædeaftaler, som er omfattet af gruppefritagelsen, at det vil være rimeligt i vidt omfang at anvende bestemmelserne i gruppefritagelsen som retningslinjer for bedømmelsen af de anmeldte kædesamarbejdsaftaler. Når der i det følgende henvises til gruppefritagelsen er det derfor udgangspunktet, at gruppefritagelsen anvendes som fortolkningsbidrag på de anmeldte aftaler.

Der synes ikke at være tale om hverken eksklusive købsaftaler, eneforhandlingsaftaler eller franchiseaftaler, hvorfor gruppefritagelserne for de pågældende områder ikke finder anvendelse på de anmeldte aftaler.

4.4 Konkurrencelovens § 6

4.4.1 Faste priser

Alle de anmeldte aftaler indeholder bestemmelser om, at den enkelte købmand eller kioskejer skal deltage i den pågældende kædes fælles markedsføring. Kisa Service-aftalen nævner desuden, at fastsatte tilbudspriser skal overholdes i kampagneperioden.

Gruppefritagelsen om kædesamarbejder i detailhandelen tillader i § 4, at det enkelte kædemedlem kan forpligtes til at deltage i kædens fælles markedsføring af fælles indkøbte varer til maksimalpriser. Bestemmelserne af denne type aktionæroverenskomsten for Spar og Super Spar, Favør Konceptet og Her & Nu kædeaftalen vil derfor ved anvendelse af gruppefritagelsen som fortolkningsbidrag kunne fritages individuelt.

Dette kan dog ikke antages at kunne udvides til også at omfatte bestemmelser om, at kædens fastsatte tilbudspriser skal overholdes i en kampagneperiode, hvis dette betyder, at den enkelte

butik ikke må sætte prisen under kædens kampagnepris, jf. gruppefritagelsens § 8, nr. 3).

Da Kisa Service-aftalen samtidig nævner, at den enkelte Kisa-butik ikke må genere andre Kisa-butikker og konkurrere med tilbud i samme kampagne må det betyde, at den enkelte butiksejer ikke må sætte priserne lavere end i kampagnen.

Denne type bestemmelser er omfattet af konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 2, nr. 1), som forbyder aftaler om fastsættelse af købs- eller salgspriser eller andre forretningsbetingelser. Bestemmelsen i Kisa Serviceaftalen er derfor i strid med konkurrenceloven.

4.4.2 Hovedleverandørkravet

Alle de anmeldte aftaler indeholder bestemmelser om, at Dagrofa henholdsvis Lekkerland (Imgros) skal være hovedleverandør for det enkelte kædemedlem.

I Spar og Super Spar-aftalerne og i Her & Nu-kædeaftalen er hovedleverandørkravet ikke nærmere defineret til at vedrøre bestemte varer, mængder, procentdele af omsætningen eller lignende, og bestemmelserne fremtræder hovedsagelig som vejledende programudtalelser uden tilknyttede retsvirkninger. Bestemmelserne hindrer ikke den enkelte detailhandlende i at få leverancer fra andre end Dagrofa/Lekkerland, hvorfor bestemmelserne næppe er omfattet af forbudet i konkurrencelovens § 6, stk. 1. Dog forekommer det uden tvivl som en forudsætning for de pågældende kædesamarbejder, at Dagrofa/Lekkerland rent faktisk er hovedleverandør til det pågældende kædemedlem.

I Favør Konceptet fremgår det, at Favør-købmanden skal overholde Favørs leverandør- og konceptaftaler, det vil sige at kædens butikker skal føre bestemte, nærmere definerede varegrupper, som leveres af bestemte producenter og leverandører. Det fremgår ikke af anmeldelsen, hvori Favørs leverandør- og konceptaftaler består. Gruppefritagelsen for kædesamarbejder i detailhandelen finder ikke anvendelse, hvis detailhandelsvirksomheden hindres i at indkøbe og markedsføre andre produkter end fastsat af kædesamarbejdet. Hvis Favørs leverandør- og konceptaftaler indeholder forbud mod at den enkelte Favør-købmand køber tilsvarende eller lignende varer hos andre leverandører, vil retningslinjerne i gruppefritagelsen derfor føre til, at aftalen som udgangspunkt er omfattet af forbudet i konkurrencelovens § 6, stk. 1.

Af Kisa Service-kontrakten fremgår det, at kioskejeren skal anvende Lekkerland som hovedleverandør med et nærmere defineret varesortiment som basis. Basissortimentet fremgår af bilag til kontrakten samt tillæg til kontrakten. Endvidere forpligter kioskejeren sig til at købe og gennemfakturere det totale sortiment, i det omfang det tilbydes af eller gennem Lekkerland. Hovedleverandørkravet er dog ikke nærmere defineret til at vedrøre bestemte mængder eller procentdele af omsætningen eller lignende. Endvidere indeholder kontrakten ingen betingelser om rabatter forbundet med køb af bestemte mængder. Kioskejeren forhindres derfor ikke i at erhverve konkurrerende produkter fra andre leverandører. Bestemmelsen synes derfor ikke at være i strid med konkurrencelovens § 6, stk. 1.

4.4.3 Konkurrenceklausuler

Kisa Service-kontrakten indeholder en konkurrenceklausul, der forbyder kioskejeren samtidig med kontraktforholdet til Kisa Service at drive lignende eller konkurrerende virksomhed udenfor kæden.

Bestemmelserne har i sin natur til formål at begrænse konkurrencen på markedet, og må derfor som udgangspunkt være omfattet af forbudet i konkurrencelovens § 6, stk. 1 mod konkurrencebegrænsende aftaler.

Gruppefritagelsen om kædesamarbejde i detailhandelen tillader i § 5, at kædedemedlemmer kan forpligtes til ikke at deltage i eller have væsentlige økonomiske interesser i konkurrerende kædesamarbejder. Når Gruppefritagelsen kun nævner konkurrerende kædesamarbejder må det modsætningsvis antages, at bestemmelsen ikke gælder konkurrerende kioskvirksomhed i almindelighed udenfor kædesamarbejde.

4.4.4 Geografisk markedsdeling

Ad både Spar- og Super Spar-aftalerne, Favør-Konceptet og Kisa Serviceaftalen fremgår det, at der ved behandling af ansøgninger om at optage nye medlemmer i den pågældende kæde tages hensyn til spredningen af kædens butikker. Men at ingen butiksejer har eneret til et bestemt geografisk område.

Bestemmelserne synes ikke at være udtryk for et forsøg på at opdele markedet geografisk, jf. konkurrencelovens § 6, stk. 2, nr. 3), hvorfor bestemmelser af denne type ikke findes at være i strid med konkurrencelovens § 6, stk. 1.

Gruppefritagelsen om kædesamarbejde i detailhandelen nævner også i § 6, at kædedeltagere kan forpligtes til at forelægge placeringen af nye forretningslokaler for de øvrige kædedeltagere til godkendelse.

4.4.5 Opsigelse

Det må som ovenfor nævnt antages, at gruppefritagelsen for kædesamarbejde i detailhandelen kan anvendes som retningslinje for, hvorvidt bestemmelserne i de anmeldte aftaler kan opnå ikke-indgrebserklæring efter konkurrencelovens § 9 eller fritages individuelt efter konkurrencelovens § 8, stk. 1.

Gruppefritagelsen finder efter § 8, nr. 5) ikke anvendelse, hvis varslet for detailhandelsvirksomhedens udtrædelse af kæden overstiger 6 måneder til udgangen af et kalenderår.

I Her & Nu kædesamarbejdsaftalen fremgår det, at aftalen er uopsigelig fra begge aftaleparter det første år. Da dette varsel er længere end det, der er udstukket i gruppefritagelsen må det antages, at bestemmelsen som udgangspunkt vil være omfattet af forbudet i konkurrencelovens § 6, stk. 1.

En regel om, at opsigelse skal kunne foregå med 6 måneders varsel til udløbet af et kalenderår vil dog i nogen situationer betyde, at kontrakten rent faktisk er uopsigelig i op til et helt år. Bestemmelsen om, at kontrakten er uopsigelig det første år synes derfor ikke at have en sådan markedspåvirkning, at der er tale om en konkurrencebegrænsning omfattet af konkurrencelovens § 6, stk. 1.

4.5 Individuel fritagelse, konkurrencelovens § 8, stk. 1

Gruppefritagelsen for kædesamarbejde i detailhandelen kan ikke anvendes på de anmeldte aftaler, eftersom samarbejdet inkluderer virksomheder (Dagrofa og Lekkerland), hvor detailhandelsvirksomhederne ikke har bestemmende indflydelse. Gruppefritagelsen kan dog som tidligere anført i vidt omfang anvendes som fortolkningsbidrag ved vurderingen af, om aftalerne kan opnå individuel fritagelse efter konkurrencelovens § 8, stk. 1. I det følgende skal derfor udelukkende behandles bestemmelser, som ikke ville falde ind under gruppefritagelsen, såfremt den havde fundet anvendelse.

Kontrakt for Kisa Service

I afsnit 9 i kontrakten for Kisa Service fremgår det, at fastsatte tilbudspriser skal overholdes i kampagneperioden. Det fremgår samtidig, at kioskejerer ikke med individuelle tilbud må genere andre Kisa Servicebutikker eller konkurrere med tilbud i samme kampagne.

Bestemmelsen betyder, at kioskejerer forhindres i individuelt at fastsætte lavere priser end dikteret i forbindelse med en tilbudskampagne. Der er derfor tale om faste videresalgspriser, som er forbudt efter konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 2, nr. 1).

Kontraktens punkt 12 indeholder desuden en konkurrenceklausul, der forbyder kioskejerer samtidig med kontraktsforholdet til Kisa Service at drive lignende eller konkurrerende virksomhed udenfor kæden, jf. ovenfor afsnit 4.4.3. Klausuler af den type er ikke omfattet af gruppefritagelsen om detailhandel, hvorfor denne ikke vil kunne bruges som fortolkningsbidrag ved bedømmelsen om individuel fritagelse.

Såfremt bestemmelserne skal kunne fritages individuelt, skal betingelserne i konkurrencelovens § 8, stk. 1 opfyldes:

Ad § 8, stk. 1, nr. 1):

Der synes ikke at være grund til at antage, at faste videresalgspriser styrker effektiviteten i produktionen eller distributionen af varer.

Tilsvarende gælder for forbudet mod, at den enkelte kioskejer samtidig med kædesamarbejdet i Kisa driver lignende eller konkurrerende virksomhed udenfor kæden, så længe der ikke direkte er tale om deltagelse i et konkurrerende kædesamarbejde.

Ad § 8, stk. 1, nr. 2):

Det er ikke til fordel for forbrugerne, at den enkelte kioskejer forbydes at sætte lavere priser end dikteret i en tilbudskampagne. Den manglende priskonkurrence vil derimod alt andet lige betyde, at varerne bliver dyrere til skade for forbrugerne.

Det synes heller ikke være til forbrugerens fordel, at kædedeltagerne forhindres i at drive enhver form for lignende eller konkurrerende virksomhed udenfor kæden.

Ad § 8, stk. 1, nr. 3):

Ved at forbyde individuel prisfastsættelse fratages kioskejerer muligheden for at foretage sine egen selvstændige forretningsmæssige dispositioner. Bestemmelsen pålægger derfor den enkelte kioskejer unødige begrænsninger.

Ved at forhindre kioskejerer i at drive enhver anden lignende eller konkurrerende virksomhed udenfor kæden, pålægges han begrænsninger, der synes unødvendige.

Ad § 8, stk. 1, nr. 4):

De pågældende varer kan erhverves i andre dele af detailhandelssektoren udenfor kiosk- og nærbutiksektoren, hvorfor bestemmelsen ikke giver virksomheden mulighed for at udelukke konkurrencen for en væsentlig del af de pågældende varer.

Forbudet mod, at den enkelte medlem driver konkurrerende virksomhed udenfor kæden, giver ikke Dagrofa/Lekkerland mulighed for at udelukke en stor del af konkurrencen på markedet.

Da betingelserne for fritagelse i konkurrencelovens § 8, stk. 1 ikke alle er opfyldt, kan bestemmelsen om forbud mod individuel prisfastsættelse på kampagnevarer samt forbudet mod,

at kioskejerer samtidig driver lignende eller konkurrerende virksomhed udenfor kæden, ikke fritages fra forbudet i konkurrencelovens § 6, stk. 1.

1 Henning Bahr: Supermarkedshåndbogen 1996 (Stockmann Gruppen).

2 Kioskhåndbogen - Nærbutikker i dansk dagligvarehandel 1998 (Stockmann Gruppen). Dagrofa har efterfølgende meddelt, at selskabet ikke er enig i ovennævnte markedsafgrænsninger, idet Dagrofa finder, at der foreligger ét samlet dagligvaregrossistmarked. Markedsafgrænsningen er imidlertid uden betydning for den foreliggende sag, og Konkurrencestyrelsen har meddelt Dagrofa, at der vil blive taget individuel stilling til markedsafgrænsningen i eventuelle fremtidige sager.